

# DOLINA BARYCZY



Wydanie IV | rok 2018 | nakład 10 000 egz. | ISSN 2544-3488 | DOLINA BARYCZY – blisko przyrody

egzemplarz bezpłatny

## PARTNERSTWO dla Doliny Baryczy

### Program wrzuca piąty bieg

To był udany rok, a przyszły będzie jeszcze lepszy. Są pieniądze z grantów na dodatkowe pomysły, na realizację tych, na które czasem ich brakowało. Ale – co najważniejsze – jest entuzjazm uczniów i nauczycieli, którzy widzą sens takiej interaktywnej edukacji.

Tylko spójrzcie na to, co już się udało: wrażenie robi dynamika rozwoju. Programu, który obrazują wykresy (str. 3). Dwu-, trzy-, a nawet ośmiokrotne wzrosty aktywności uczestników to dowód, że znajdują oni dla siebie w zasobach pożyteczne rzeczy. To jednak przede wszystkim dowód, że tworzone są pomoce edukacyjne, które przekazują wiedzę w atrakcyjnej formie, w równym stopniu są elementem rozrywki.

Dlatego idziemy za ciosem. Tegoroczne zwycięskie gry związane z ochroną klimatu: planszowe, karciane, ale również interaktywne, będą testowane w najbliższych miesiącach w ramach spotkań szkoleniowych dla nauczycieli, edukatorów oraz aktywnych liderów (str. 3). Docelowo Stowarzyszenie planuje wydanie gier, a także przekazanie ich jako kolejnych pomocy edukacyjnych do szkół i ośrodków realizujących Program Edukacji dla Doliny Baryczy.

Konkurs, którego efektem są te gry, zorganizowany został przy wsparciu środków z Fun-

duszu Małych Grantów Eko Unii. Pojawiły się pomysły na realizację projektów (m.in. z funduszy Działaj Lokalnie) przybliżające konsekwencje zmian klimatu (str. 5). Warto sięgnąć po te pieniądze, bo bez wątpienia macie świetne pomysły, na które być może tylko brak wam środków.

**Pieniądze znajdują się też na dojazdy uczniów do ośrodków edukacji. Do wzięcia jest jeszcze ok. 170 tys. zł z 300 tys.** Zajęcia pozaszkolne dla każdego ucznia – taki jest plan Stowarzyszenia, które zaplanowało wsparcie finansowe z grantów dla osób i organizacji realizujących Program Edukacja dla Doliny Baryczy. Ważne, by uczniowie szkół z gmin dolnośląskich odwiedzali ośrodki działające po stronie wielkopolskiej i na odwrót.

Dobrze rozwijają się Wyjątkowe Inicjatywy Edukacyjne. W minionym roku szkolnym to 5 konkursów i aż 37 laureatów (str. 2). Do przeglądu przystąpili uczniowie z różnych poziomów nauczania, a konkurs literacki zyskał charak-



fol. archiwum PARTNERSTWA dla Doliny Baryczy

ter międzypokoleniowy, zaangażował nie tylko uczniów, ale i ich dziadków i babcie. Wspomnienia laureatów zostaną wydane w formie książki. Podsumowanie Programu 2017/2018, lista nagrodzonych najaktywniejszych placówek oraz plany na przyszłość zostaną przedstawione na corocz-

nym Forum Edukacji, które w tym roku odbędzie się 18 września w Twardogórze – już teraz serdecznie zapraszamy uczestników Programu!

**Inga Demianiuk-Ozga**, Prezes Stowarzyszenia „PARTNERSTWO dla Doliny Baryczy”

### Zapisujemy wspólnie tę księgę

Cudownie będzie wziąć do ręki książkę z opowieściami naszych uczniów oraz ich rodzin o historii naszej gminy i dowiedzieć się, jak się żyło tutaj przed laty. To rezultat konkursu WIE – jeden z najpiękniejszych efektów uczestnictwa w Programie Edukacja dla Doliny Baryczy.



Zajęcia w Szkole Podstawowej nr 2 w Twardogórze, fot. Bożena Holubka

W Programie jesteśmy od początku. Zaangażowali się weń niemal wszyscy nauczyciele naszej szkoły, stąd różnorodność i duża liczba zamieszczanych w serwisie materiałów. Przyjęliśmy taką zasadę, że każdy umieści chociaż jeden materiał edukacyjny.

Podstawą sukcesu było dobranie się odpowiedniego zespołu (z koordynatorem na czele), tak aby dla każdego uczestnika Programu praca stała się pasją.

Korzystamy z pomocy edukacyjnych regulaminie, ponieważ jesteśmy po części ich współtwórcami i podchodzimy do tego emocjonalnie, a przede wszystkim są to ciekawe, pożyteczne materiały związane z naszą małą ojczyzną.

Konkursy WIE (więcej na str. 2) pozwalają rozwijać uczniowskie pasje i promować własny region. Od tego roku połączyły się trzy szkoły i łatwiej nam było dobrać zespół pasjonatów Doliny Baryczy. Każdy z naszego zespołu wy-

brał konkurs najbardziej związany z własnymi zainteresowaniami i nauczonym przedmiotem, wystarczyło tylko znaleźć takich uczniów, których zainteresuje dana tematyka. We wszystkich konkursach nasi uczniowie odnieśli sukces. Dodatkową wartością była integracja grupy, tak jak w przypadku przygotowywanych spektakli: liczne próby oraz praca nad kostiumami angażowały całą klasę i rodziców. Inna korzyść to poznawanie historii swojej rodziny, swojego regionu.

Udział w WIE zachęcał uczniów do wycieczek po Dolinie Baryczy z rodziną lub przyjaciółmi. Uczniowie uczyli się korzystać z różnych źródeł informacji, a w efekcie stali się twórcami ścieżek dydaktycznych czy gier związanych z regionem. Zachęciło ich to do umieszczania swoich materiałów i tworzenia nowych puzzli, ścieżek, gier. Ważne jest również, że te materiały „żyją”, tzn. inni z nich korzystają i nie były tworzone tylko na potrzeby konkursów. Np. stroje z przedstawień przydały się na Żakinaadę z okazji 725-lecia Twardogóry.

**Dorota Siemaszko-Babij**, Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II w Twardogórze

### Dni Karpia, Dolina Baryczy Poleca – marki rozwoju regionu

Dni Karpia to ponad 60 wydarzeń o różnym charakterze, w sumie 11 weekendów festynu lokalnych tradycji, przyrody i kulinariów, trwającego od września do listopada. Podczas Dni Karpia świetnie bawią się nie tylko mieszkańcy, ale turyści z całej Polski, bo to cykl imprez o różnym charakterze: edukacyjnym, aktywnym, plenerowym, wędkarskim, gastronomicznym (kolacje rybne).

Dla wielu mieszkańców regionu Dni Karpia stały się inspiracją do zbudowania własnej dobrze funkcjonującej firmy lub wypromowania własnej oferty czy produktów. Czasem pomógł przypadek, tak jak Maciejowi Kowalskiemu, który uruchomił przejazdy bryczką, czasem była to próba poczyniona bez większego przekonania, jak w przypadku właścicieli restauracji W Starym Młynie, której efekt przeszedł najśmielsze oczekiwania. Czasem wreszcie umiejętność wyjścia poza służbowe obowiązki, jak to zrobiły władze gminy Żmigród razem z miejscowym Nadleśnictwem, uruchamiając festiwal promujący nie tylko karpia, ale i las.

Bo dni Karpia to siła napędowa rozwoju regionu, angażująca ponad 50 organizatorów. Co roku uruchamiana zostaje olbrzymia maszyna marketingowo-organizacyjno-logistyczna na rzecz Doliny Baryczy. Dni Karpia budują wyjątkową, niepowtarzalną markę regionu.

Zachęcamy zatem do edukowania o tradycjach rybackich, produktach regionalnych, zapoznawania z lokalną ofertą, szczególnie tą wyróżnioną znakiem Dolina Baryczy Poleca. Naszym największym bogactwem jest świadomość, że kupując lokalne produkty i usługi, przyczyniamy się do rozwoju bogactwa obszaru, tworzenia i utrzymania miejsc pracy oraz zachowania unikatowej przyrody.

Więcej na [www.dnikarpia.barycz.pl](http://www.dnikarpia.barycz.pl) oraz [www.dbpoleca.barycz.pl](http://www.dbpoleca.barycz.pl)

Najaktywniejsze placówki w realizacji Programu:

| MIEJSCE | NAZWA   | GMINA      |
|---------|---|------------|
| 1.      | Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II w Twardogórze  | Twardogóra |
| 2.      | Szkoła Podstawowa w Nowym Zamku                         | Milicz     |
| 3.      | Szkoła Podstawowa im. ks. Jana Twardowskiego w Powidzku | Żmigród    |
| 4.      | Zespół Szkół w Cieszynie                                | Sośnie     |
| 5.      | Zespół Szkół w Odolanowie                               | Odolanów   |

# Wyjątkowe Inicjatywy edukacyjne 2017/18

## Poznaję i Gram – regionalny konkurs o Dolinie Baryczy

Szlakiem bajkowym i historycznym

Do poznawania uroków Doliny Baryczy mogą zainspirować Radziwiłłowie lub bajkowy Grabek. Dzięki nim poznawanie okolicy to wyjątkowa przyjemność.

Uczniowie szkół podstawowych kl. IV–VI mieli opracować edukacyjne ścieżki tematyczne, a uczniowie kl. VII, gimnazjum i starsi – regionalne gry planszowe mobilizujące ich do bezpośredniego poznania topografii terenu, znalezienia ciekawych miejsc, opisanie i wykonania samodzielnej dokumentacji fotograficznej i rysunkowej.

Opracowane przez uczniów gry pozwalają lepiej poznać historię i przyrodę regionu. Autorzy prac wykazali się ogromną wiedzą oraz kreatywnością. Grafika gier wielokrotnie oparta jest na własnych rysunkach i zdjęciach zachęcających do podjęcia zabawy.

Zofia Pietryka

Prezes Stowarzyszenia na rzecz Edukacji Ekologicznej „Dolina Baryczy”

I miejsce w kategorii ścieżka edukacyjna: „Na bogato” – szlak przyrodniczo-historyczny w okolicach dębniczańskiej szkoły.

Oliwia Hankiewicz, Daniel Kola, uczniowie V klasy, Szkoła Podstawowa w Dębicy.

Historyczna przeszłość i bogactwo przyrodnicze otaczających nas terenów zainspirowały nas do utworzenia ścieżki edukacyjnej. Łączy ona ze sobą dawne dzieje tutejszych ziem, związanych z Radziwiłłami oraz pozostawionymi po nich zabytkami, z obecnym pięknem roślinności, ptaków i przyrodniczych zakątków naszej okolicy.

Ścieżka ma na celu zachęcić rodziny i grupy szkolne do spędzenia wolnego czasu na rowerach. Stworzyliśmy mapę, a na niej trasę naszej wycieczki tak, aby każdy znalazł coś dla siebie. Pośród przepięknych widoków można podążyć szlakiem historycznych zdarzeń i odwiedzić miejsca takie jak: Pałac Radziwiłłów w Antoninie, Chatę Regionalną w Przygodzicach, Park Przygód „Górecznik”

z atrakcjami dla dzieci i ośrodek „Lido”, gdzie w sezonie letnim można spędzić czas na plaży.

I miejsce w kategorii gra edukacyjna: „Gra Grabkowym szlakiem”.

Maciej Kowalski i Karolina Kowalska Szkoła Podstawowa nr 2 i Szkoła Muzyczna I stopnia w Miliczu

Każdego roku bierzemy udział w konkursach o Dolinie Baryczy. Tym razem postanowiliśmy przenieść się w bajkową scenerię i poznać bliżej bohaterów książki „Grabkowe Bajanie z Doliny Baryczy”. Mamy nadzieję, że pewnego dnia w Dolinie Baryczy powstanie wyspa z bohaterami naszej gry. Zainspirowała nas wyspa Piotrusia Pana, z wrózkami i krokodylami, ale doszliśmy do wniosku, że wróżki mogłyby pojawić się w Dolinie Baryczy, lecz krokodyle niekoniecznie. Najprzyjemniejszym momentem tworzenia gry było układanie pól na planszy i pytań. Przy okazji zgłębiliśmy wiedzę o naszej małej ojczyźnie oraz cofnęliśmy się w czasie o jakieś 10 lat, kiedy to przeżywalibyśmy przygody razem z bohaterami naszych gier planszowych.



Plansza gry elektronicznej „Gra Grabkowym szlakiem”

## Dolina ich młodości

To był wyjątkowy finał WIE. W bibliotece w Twardogórze zjawili się laureaci konkursu w „składkach międzypokoleniowych” – wnuki z babkami i dziadkami oraz przedstawiciele organizacji seniorskich. Wspomnienia laureatów zostaną wydane w formie książki.

Biblioteka Publiczna w Twardogórze od lat jest organizatorem inicjatyw, które mają łączyć pokolenia. Stąd pomysł na spisanie przez wnuki wspomnień babć i dziadków, co stworzyło możliwość do wspólnego oglądania rodzinnych zdjęć i poznawania historii rodzin i regionu.

Do konkursów „Jak żyło się w Dolinie Baryczy w czasach naszej młodości” (dla seniorów) oraz „Jak żyło się w Dolinie Baryczy w czasach naszych babć i dziadków/prababć i pradziadków” (dla uczniów) zgłosiło się 6 szkół i 3 organizacje seniorskie.

– Aby historycy i wszyscy Polacy za 100 czy 200 lat wiedzieli o tym, jak żyło się w Dolinie Baryczy w latach powojennych, potrzebne jest nasze osobiste zaangażowanie i takie właśnie konkursy – uważa Dorota Śliwak, jurorka konkursu. Zwycięska praca dokumentowała wspomnienia zabaw, dzięki czemu powstał zapis zawierający wiele detali ówczesnego życia. Prace nagrodzone w konkursie dla dzieci i młodzieży zachwycały stroną literacką i historiograficzną.

– Spojrzenie oczyma najmłodszego pokolenia na świat nas otaczający poprzez doświadczenie ich dziadków odkrywa dla nas fascynujący obraz nie tak znowu odległych czasów – ocenia Edmund Radziszewski, drugi z jurorów. – Ten świat dla uczniów w przekazie ich dziadków staje się mityczny. Jego opisami można się zaurczyć, zwłaszcza tymi z okresu powojennego. Były to dla wielu mieszkańców Doliny Baryczy czasy pionierskie, gdyż rzuceni przez los w „obcy” dla siebie świat, stawali się jego częścią. Prace będą cennym materiałem dla historyków i socjologów badających przemiany społeczne w tak niewielkim środowisku.

Jury konkursowe przyznało uczestnikom 10 nagród i jedno wyróżnienie. Same nagrody były niezwykłe: to egzemplarze wydanej przez gminę książki „Twardogóra oczami Grabka”, napisanej przez Bożenę Hołubkę i zilustrowanej przez Roberta Wolfa, która miała swą premierę podczas finału WIE.

Anna Rydzik

Biblioteka Publiczna w Twardogórze

## Historia w lesie ukryta

Setna rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości stała się wspaniałą okazją do ogłoszenia przez Nadleśnictwo Żmigród konkursu pod takim właśnie tytułem.

Kiedy go ogłaszaliśmy, wydawało nam się, że wszystko będzie proste: prosta aplikacja na stronie, prosta obsługa systemu, trzy kategorie: prezentacja, film, reportaż, jasne zasady. Kiedy jednak nadszedł moment oceny prac, wszystko się skomplikowało. Żaden z uczestników nie podjął się wykonania reportażu, nie mieliśmy więc problemu z oceną. Film reprezentowały trzy prace, tu też nie było kłopotów.

Ostatnia kategoria – prezentacje. I tu się dopiero zaczęło. Pięciu ekspertów przez kilka dni głowiło się, jak najlepiej dokonać oceny. Każdy oceniał oddzielnie, według własnych kryteriów. Wyszło całkiem podobnie, chociaż nie konsultowaliśmy się w trakcie oceniania prac, ale jak zwykle diabeł tkwił w szczegółach. Okazało się, że dwie prace uzyskały identyczną, najwyższą liczbę punktów. Co zrobić? Zupełnie inne podejście do tematu. Zupełnie inne prace. Obie ocenione jednakowo. W końcu doszliśmy do wniosku, że jak się powiedziało „a”, trzeba powiedzieć „b”. W ten sposób w kategorii Prezentacja mamy dwa pierwsze miejsca. Zwycięskie prace to: *Pałac Moja Wola* Brajana Krawczyka ze Szkoły Podstawowej nr 2

w Twardogórze oraz *Zasłyszane w szumie drzew* Joanny Świerczek ze Szkoły Podstawowej im. Bolesława Chrobrego w Żmigrodzie

Gratulujemy zwycięzcom. Mamy nadzieję, że zainteresowanie historią regionu wzbogaci ich wiedzę o lesie i leśnikach, a nagroda dobrze im posłuży w poznawaniu Doliny Baryczy. Życzę szerokiej drogi na nowych rowerach.

Konkurs odbył się pod patronatem Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu.

Paweł Górski

Zastępca Dyrektora RDLP we Wrocławiu



Moja Wola, fot. Sławomir Milejski

## Magiczny przegląd teatralny

W tym roku konkurs cieszył się większym zainteresowaniem, bo do przeglądu przystąpiły również klasy I–III, w związku z tym był on podzielony na trzy kategorie wiekowe.

Uczestnicy oprócz kryteriów, które obowiązywały w zeszłym roku, musieli zwrócić szczególną uwagę na poprawnie technicznie nakręcony film.

Podsumowanie II edycji Przeglądu Małych Form Teatralnych – ciekawe miejsca Doliny Baryczy pn. „Cudze chwalicie, swego nie znacie” odbyło się 9 czerwca w Dziennym Ośrodku Rehabilitacyjno-Wychowawczym w Miliczu. Na scenie zaprezentowali się na żywo laureaci I miejsca w kategorii Grupy szkolne, klasy I–III. To oni z ciekawą scenografią, pięknymi strojami oraz rekwizytami w nowatorski sposób przybliżyli nam wyjątkowe miejsca naszego regionu. Tegoroczny przegląd teatralny zawierał w sobie coś pasjonującego, niedzisiejszego. Po obejrzeniu przedstawień na portalu [www.educacja.barycz.pl](http://www.educacja.barycz.pl) pozostały pytania – a może to jednak fakt? A gdyby to była prawda?... Myślę, że w legendach podoba się najbardziej ta nutka tajemnicy.

Nasze przedstawienia to, po pierwsze, świetna zabawa, po drugie – legenda to nie bajka, nigdy nie wiesz, ile jest w niej prawdy, po trzecie – to przecież magia, to coś nierealnego, a zarazem pięknego... to coś, co spaja się w całość, tworzy nam historię naszego regionu, wymyślona jak z bajki, i przenosi nas w świat pełen niezwykłości i cudowności. Tworzy się przy tym nastrój i klimat, który rozpala ciekawość wszystkich dzieci.

Legendy kształcą, wzbogacają słownictwo i kulturę. Przekazując je z pokolenia na pokolenie, tworzymy kulturę i tradycje, wyrabiamy wyobraźnię, starsi przenoszą się do świata baśni razem z młodszymi. W przyjemny sposób zapoznaliśmy się z historią regionu, która zawiera morał i zmusza nas do przemyśleń. Dzięki nim poznaliśmy całkiem inne czasy, dawne życie, stare i zapomniane słowa.

Anetta Derkacz, MSPDIION

## WIE – nauka przez zabawę

Druga edycja zaowocowała większą liczbą zgłoszonych konkursów. Organizatorzy coraz śmielej korzystają z dobrodziejstw elektronicznych funkcji serwisu [edukacja.barycz.pl](http://edukacja.barycz.pl), a nauczyciele z uczniami przełamują barierę wirtualnych konkursów.

Bo nowością inicjatyw edukacyjnych jest korzystanie z dobrodziejstw Internetu. Wszystkie konkursy zgłoszone do WIE odbywają się w serwisie. Tam trzeba zamieścić prace konkursowe, tam członkowie jury oceniają udostępnione materiały, tam organizatorzy wprowadzają dokumenty konkursowe, podliczają punkty, widzą opinie, a co najważniejsze – wszystkie prace i zasady konkursu są zgromadzone w jednym

miejscu. Każdy rodzic, autor, uczniowie i nauczyciele mają do nich dostęp w każdej chwili. To będzie piękna pamiątka, gdy dorosły już Jan czy dorosła Ewa zerkną po latach do archiwum WIE i pokażą swoim dzieciom, jakie wspaniałe rzeczy tworzyli. Kuszące, prawda?

Tegoroczne inicjatywy to 5 konkursów i aż 37 laureatów. Każdy z nich dostaje prezenty, ale nie one tu są najważniejsze. Nauka przez zabawę, ciekawe formy spędzania czasu, tworzenie czegoś nowego, zostawienie swojego śladu w Dolinie Baryczy, świadomość, że ktoś inny przeczyta, uzna, że to mu się przyda, i pokaże innym, wykorzysta na zajęciach – to zalety nie do przecenienia.

Wydawca: Stowarzyszenie „PARTNERSTWO dla Doliny Baryczy”, pl. ks. E. Waresiaka 7, 56-300 Milicz, tel. 71 383 04 32, e-mail: [partnerstwo@nasza.barycz.pl](mailto:partnerstwo@nasza.barycz.pl)

Redaktor prowadzący: Jarosław Kałucki – Yes Yes Yes Media&More, Zespół redakcyjny: Anna Urbańczyk, Inga Demianiuk-Ozga, korekta: Magdalena Fortuniak, skład: Wipra Ewa Praża, druk: Polska Press Sp. o.o.

Program współfinansowany ze środków koordynatora: 1% oraz [www.sklep.barycz.pl](http://www.sklep.barycz.pl) Koordynator Programu: „Stowarzyszenie „PARTNERSTWO dla Doliny Baryczy”, [edukacja@nasza.barycz.pl](mailto:edukacja@nasza.barycz.pl)



PARTNERZY



# Jak minął rok

## Ekologia brzmi bardzo lokalnie

Rozmowa ze **Zbigniewem Potyrałą**, burmistrzem Miasta i Gminy Twardogóra

### Czym dla Pana jest Program Edukacja dla Doliny Baryczy?

To jedna z form kształtowania postaw najmłodszych mieszkańców m.in. w zakresie dbałości o wspólne środowisko. Podam prosty przykład: chociaż mieszkańcy gminy Twardogóra są dolnośląskim liderem w odsetku skanalizowanych gospodarstw domowych, to pełną satysfakcję dałoby korzystanie z kanalizacji sanitarnej przez wszystkich jej potencjalnych użytkowników. Mimo postępów w rozwoju świadomości ekologicznej mieszkańców nadzieję pokładamy właśnie w najmłodszym pokoleniu. A ponieważ w Programie uczestniczą dzieci i młodzież także z gmin ościennych, swobodny przepływ informacji i doświadczeń pozwoli na efektywniejsze współdziałanie. Oto powody naszego przystąpienia do Programu.

### Jakie konkretne działania w gminie może Pan wskazać młodym ludziom za przykład dbałości o środowisko?

Powołanie Zakładu Gospodarki Komunalnej w formie spółki z o.o. pozwoliło na znaczącą poprawę zarządzania gospodarką odpadami, m.in. poprzez możliwość samodzielnego pozyskiwania kapitału ze środków unijnych na rozwój i modernizację maszyn, urządzeń i technologii. W efekcie tej zmiany uzyskano z województwa dolnośląskiego dofinansowanie modernizacji Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) na terenie miasta Twardogóra, a w tym na zakup nowego pojazdu specjalistycznego do wywozu kontenerów z terenu całej gminy. Ponadto od 5 marca mamy nową śmieciarkę, umożliwiającą jednocześnie zbieranie odpadów zmieszanych i biodegradowalnych. Pojazd jest



fol. UMIG Twardogóra

przyjazny środowisku ze względu na ograniczoną emisję szkodliwych gazów.

**W tym roku Twardogóra jest gospodarzem IV Forum Edukacji. W tegorocznej edycji Program skupia się na globalnych problemach lokalnych społeczności w zakresie gospodarki odpadami, wodnej i emisyjnej. Czy w swojej gminie**

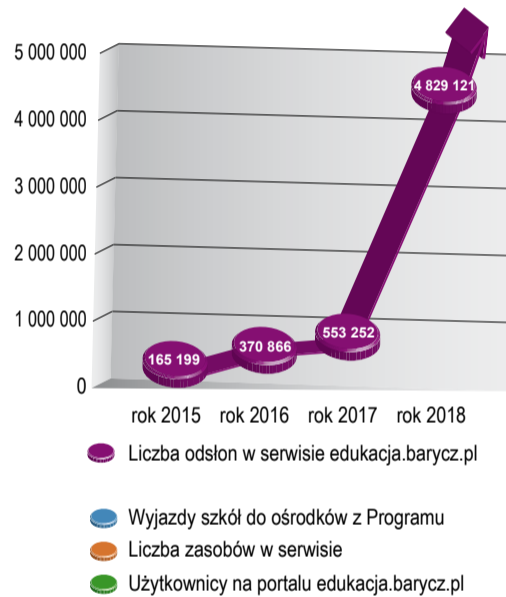
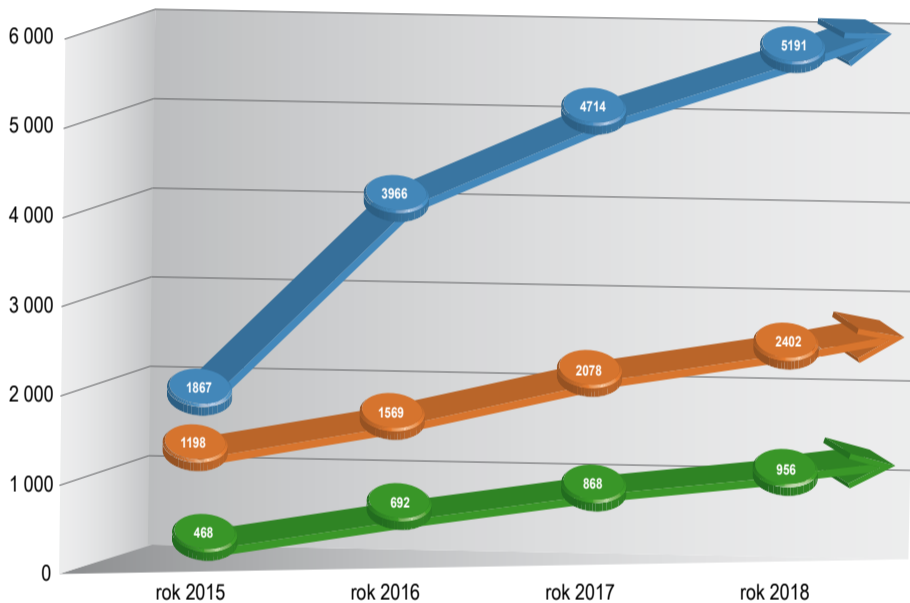
**podjęliście Państwo jakieś działania, które pokazują, jak ważna jest ekologia?**

Nasza gmina rozpoczęła też proces wdrażania programu niskiej emisji. W strategii rozwoju gminy określono konieczność prowadzenia działań informacyjnych uświadamiających mieszkańcom zagrożenia środowiskowe, które wynikają z prowadzenia nieracjonalnej gospodarki energetycznej w budynkach poprzez wskazanie kierunków działań prowadzących do optymalizacji zużycia energii na cele grzewcze oraz wskazanie korzyści ekonomicznych na etapie eksploatacji urządzeń.

Zależy mi, by nasze młode pokolenie przekonać o olbrzymiej sile natury, której człowiek nie powinien przeszkadzać w fenomenalnej i nieprzewidywalnej zdolności do samooodradzania się. Taka forma szacunku dla cudu stworzenia będzie swoistą polisą ubezpieczeniową dla kolejnych pokoleń, by mogły żyć w bogactwie zasobów naturalnych, które sprawiają, że nasza planeta jest najpiękniejszym miejscem do życia.

rozmawiał (red.)

## Statystyka Programu (Program w liczbach)



**K**olejny rok działania Programu za nami. Dane przedstawiają na wykresie, w jakim tempie się on rozwija. Od 2015 roku wyjazdy szkół i przedszkoli do ośrodków uczestniczących w Programie wzrosły blisko trzykrotnie, liczby zasobów w serwisie oraz użytkowników portalu zostały podwojone.

Rozwój platformy wymiany doświadczeń edukacja.barycz.pl tworzą i budują sami nauczyciele. Najsilniejszą tendencją wzrostową widzimy w dojazdach szkół do ośrodków. Przed uruchomieniem Programu szkoły niechętnie jeździły na zajęcia do lokalnych ośrodków, dane zbierane z monitoringu potwierdzały to zjawisko. Z roku na rok ich liczba wzrasta, jednak nie jest to jeszcze dla nas poziom satysfakcjonujący – dlatego pojawił się grant wspierający dojazdy do ośrodków z Programu.

Największy, bo ośmiokrotny skok to liczba odsłon naszego portalu. W porównaniu do odpowiednich danych z trzech poprzednich lat widać doskonale, o ile chętniej w minionym roku szkolnym przeszukiwaliście ją w poszukiwaniu informacji i inspiracji.

## Laureaci I miejsc WIE 2017/18

**1. Przegląd Małych Form Teatralnych – ciekawe miejsca Doliny Baryczy – organizator: Miłkicze Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Osób Niepełnosprawnych.**

**W kategorii grupy przedszkolne, integracyjne:**

**I miejsce** – przedszkole im. Kubusia Puchatka w Odolanowie; grupa: 5-latków; „O tym, jak stolarz Teoś został Rycerze Odolanem”.

**W kategorii grupy szkolne klasy I-III:**

**I miejsce** – Zespół Szkół w Cieszyńcu, klasa: III; „Zabie wesele w Mojej Woli”.

**W kategorii grupy szkolne klasy IV-VII:**

**I miejsce** – Szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza w Prusicach; klasa: IV-VII; „O czym szmerze Barycz?”.

**2. Regionalny Konkurs Wiedzy o Dolinie Baryczy, edycja XXI „GRAM w Dolinie Baryczy”. Organizator: Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji Ekologicznej „Dolina Baryczy”.**

**I miejsce** –

**Autor:** Oliwia Hankiewicz, Daniel Kola, **Tytuł:** „Na bogato” – szlak przyrodniczo-historyczny w okolicach dębnieżańskiej szkoły, Szkoła Podstawowa im. Polskich Olimpijczyków w Dębicy.

**Prace uczniów od VII klas – gry edukacyjne**

**I miejsce** –

**Autor:** Maciej Kowalski, Karolina Kowalska, **Tytuł:** Gra Grabkowym szlakiem, Szkoła Podstawowa nr 2 i Szkoła Muzyczna I stopnia w Miliczu.

**3. Jak żyło się w Dolinie Baryczy w czasach naszej młodości – konkurs literacki (wersja dla seniorów). Organizator: Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Twardogóra.**

**I nagroda** – Janina Januskiewicz z Coolturałnego Klubu Seniora; „Zabawy mojego dzieciństwa”.

**4. Jak żyło się w Dolinie Baryczy w czasach naszych dziadków/pradziadków – konkurs literacki (wersja dla uczniów). Organizator – jw. W kategorii uczniów klas V-VII SP:**

**I nagroda** – Zuzanna Pietrzykowska z klasy V ze SP nr 2 im. Jana Pawła II w Twardogórze za wywiad „Moja babcia – Zofia Hołubka – rodowita twardogórzanka”.

**W kategorii uczniów gimnazjum:**

**I nagroda** – Anna Dysma z gimnazjum w SP nr 2 im. Jana Pawła II w Twardogórze za opowiadanie „Zaczęło się w Grabownie Wielkim”

**5. Konkurs historyczny „Historia w lesie ukryta”, organizator: Nadleśnictwo Żmigród.**

**I miejsce** – Milena Bąkowska;

**Tytuł:** Film Gmina Sośnice;

**Zespół Szkół w Sośniach.**

**I miejsce** – Brajan Krawczyk;

**Tytuł:** Prezentacja Pałac Moja Wola;

Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II w Twardogórze.

**I miejsce** – Joanna Świerczek;

**Tytuł:** Prezentacja Zasyłane w szumie drzew;

Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Żmigródzie.

## Najlepsze gry dla klimatu



„Dobry klimat”, „KLIMATyczne koło NATURY” i „Kropla draży skalę – czyli mój ślad na Ziemi” – to najlepsze pomoce edukacyjne nagrodzone w konkursie służącym zrównoważonemu rozwojowi Doliny Baryczy.

**N**agrodzonymi (po 500 zł) laureatkami konkursu zostały: **Reanata Skorupa** – nauczycielka z SP w Przygodziczkach, za koncepcję gry edukacyjnej **Dobry klimat**. Gra wykorzystuje zestaw kart z przykładami pozytywnych i negatywnych nawyków oraz działań związanych z codziennymi decyzjami mającymi wpływ na przeciwdziałanie zmianom klimatu, w wielofunkcyjnej formie: gry karcianej, planszowej czy w formie konkursu wiedzy. **Zofia Pietryka** – edukatorka CETS w Krośnicach oraz liderka wielu organizacji pozarządowych, zaprezentowała **KLIMATyczne koło NATURY** – grę dla zakreślonych na edukację. Pomysł na wykorzystanie kolorowego koła fortuny do wybierania kategorii i rodzaju pytań uzupełnia komplet pytań i zadań dla uczestników oraz pomocnik merytoryczny wraz z odpowiedziami. Opracowane będzie kompendium wiedzy, którą zdobywać mają uczestnicy zabawy. **Kropla draży skalę – czyli mój ślad na Ziemi** – to pomysł na grę **Agnieszki Kątnej** – edukatorki Folwarku Jeździeckiego Jurand w Przygodziczkach. Uczestnicy gry wcielając się w rolę rybaka, rolnika, hotelarza, przewodnika czy turysty, będą mieli za zadanie poznać specyfikę i uwarunkowania poszczególnych ról oraz nauczyć się współdziałać dla zrównoważonego rozwoju Doliny Baryczy.

Prototypy gier będą testowane w najbliższych miesiącach w ramach spotkań szkoleniowych dla nauczycieli, edukatorów oraz aktywnych liderów. Docelowo Stowarzyszenie planuje wydanie gier, a także przekazanie tych kolejnych pomocy edukacyjnych do szkół i ośrodków realizujących Program Edukacji. Konkurs zorganizowany został przez Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Doliny Baryczy” przy wsparciu środków z Funduszu Małych Grantów Eko Unii.

Konkurs na najciekawszą pomoc edukacyjną służącą zrównoważonemu rozwojowi obszaru Doliny Baryczy, rozstrzygnięty w czerwcu 2018 r., skierowany był do nauczycieli, edukatorów z placówek zaangażowanych w realizację Programu Edukacja dla Doliny Baryczy oraz aktywnych mieszkańców. Ideą konkursu było zebranie pomysłów na pomoce edukacyjne ułatwiające propagowanie wiedzy i aktywnych postaw służących przeciwdziałaniu zmianom klimatu wśród najmłodszych mieszkańców Doliny Baryczy. Niezwykle aktualne zagadnienie obejmujące problematykę m.in.: oszczędzania energii, wody, dbałości o jakość powietrza, segregacji odpadów czy świadomych zakupów, znalazło swój wyraz w zgłoszonych do konkursu pracach.

# Przyszłość Programu

## DNI KARIA

### Dni Karpia – od pomysłu do przemysłu

To wyjątkowa impreza, a w zasadzie cykl weekendowych imprez, nie tylko w skali regionu, ale w skali kraju. Od września do listopada przyciąga turystów z całej Polski, którzy na dziesiątki miłych dla oka, ucha i żołądka sposobów zapoznają się z tym, co w okolicy najlepsze. Ale Dni Karpia to świetna okazja, by zarabiać pieniądze.

Maciej Kowalski jesienią 2006 r., podczas pierwszej edycji Dni Karpia, wskoczył na rower i pojechał na warsztaty ornitologiczne. Nie przypuszczał, że ta przyjemność przerodzi się w dochodowy biznes. – W kolejnych edycjach byłem zapraszany z bryczką jako uatrakcyjnienie warsztatów. W końcu sam pomyślałem, że możemy stworzyć takie wydarzenie – wspomina. – Połączyć przejazd konnymi zaprzęgami z obserwacjami przyrody i opowieściami o regionie.

Tak Dni Karpia przyczyniły się do rozwoju firmy Kompleksowe Usługi Turystyczne w Dolinie Baryczy. – Przejazdy „Bryczką w krainie stawów” cieszą się niesłabnącą popularnością. Do tego doszła współpraca z niezastąpioną panią Olą – ornitolog i nowe wydarzenia: spacer z ornitologiem i rowerem na ptako(ryko)wisko. To wydarzenia aktywne, połączone z edukacją. – Wcieczki oparte na tym pomysł organizujemy cały rok – zauważa Kowalski. I nie narzekamy na brak gości.

Bo Dni Karpia to siła napędowa rozwoju regionu. A zaczęło się od kilku stoisk i czterech lokalnych imprez – nikt wówczas nie przypuszczał, że przyniesie to około 60 tys. dodatkowych turystów rocznie, a ponad 50 firm oraz instytucji zostanie zaangażowanych w organizację tej tego święta związanego z odłowami karpia i delektowaniem się naturą, które powstało na bazie 800-letniej tradycji rybactwa.

Nie bardzo wierzył w ten pomysł Piotr Niewiadomski z restauracji W Starym Młynie. Z początku nieufnie podchodził do pomysłu kolacji rybnych, nie wierząc w sukces komercyjny. A dziś mnóstwo klientów restauracji dopytuje o bilety, zaklepując je niekiedy z rocznym wyprzedzeniem. Dzięki kolacjom w ramach Dni Karpia powstają pomysły na nowe dania.

Właściciele restauracji w Góreczniku nie zamieścili ani jednego ogłoszenia, a mimo to na tegoroczne kolacje w ramach „Ryby do syta” nie mają już wolnych miejsc.

– Dni Karpia to po prostu dobra marka – uważa Tomasz Wojciechowski, specjalista ds. marketingu w Góreczniku Taurus. – Nikt nie pyta o to, jakie dania będziemy serwować, bo wszyscy doskonale wiedzą, że kuchnia znów przygotowuje coś absolutnie wyjątkowego.

Nawet władze gminy Żmigród wraz z Nadleśnictwem Żmigród zwiertzyły wyjątkową okazję do promocji i ruszyły ze swoją imprezą „Festiwal Karpia i Lasu”.

– Wyrobów lokalnej gastronomii i produktów regionalnych na kilkudziesięciu stoiskach próbuje wówczas ok. 2 tysięcy gości – opowiada Joanna Monastyrka, sekretarz gminy Żmigród. – Dla usługodawców i producentów ze Żmigrodu, ale także z całej Doliny Baryczy, jest to świetna okazja, żeby zaprezentować swoją ofertę. Dlatego przybywa przedsiębiorców, którzy tworzą swój biznes, wykorzystując taki potencjał regionu.

Dni Karpia są jak biznesowa kula śniegowa – powstają nowe oferty firm, restauracje nabierają szlifów kulinarnych, doskonaląc swoje umiejętności m.in. poprzez udział w Mistrzu Karpia.

– Organizacja Dni Karpia integruje instytucje, firmy, mieszkańców, a wszyscy korzystają ze wspólnej promocji – mówi Anna Urbańczyk, koordynator promocji Dni Karpia.

Wspólna promocja to wydatki rzędu 120 tys. zł – Każdy organizator dokłada się do tej puli, pozyskiwani są partnerzy w promocji oraz piszemy projekty unijne na dodatkowe finansowanie – zauważa Anna Urbańczyk. – Żaden pojedynczy przedsiębiorca nie byłby w stanie wydać takich pieniędzy na promocję. Ale efekt skali robi swoje.

**Anna Urbańczyk,**  
specjalista ds. projektów własnych

Dni Karpia to ponad 60 wydarzeń o różnym charakterze, w sumie 11 weekendów festynu lokalnych tradycji, przyrody i kulinariów, trwającego od września do listopada. Podczas Dni Karpia świetnie bawią się nie tylko mieszkańcy, ale turyści z całej Polski, bo to cykl imprez o różnym charakterze: edukacyjnym, aktywnym, plenerowym, wędkarskim, gastronomicznym (kolacje rybne). Warto o tym pamiętać, edukując o obszarze, ale i warto spędzać czas na Dniach Karpia.



## Krótką historia o zdrowym jedzeniu

Jeszcze 30 lat temu niemal wszystko, co jedliśmy, było eko, slowfood i fairtrade. Im prędzej wrócimy do takiego odżywiania się, tym mniej dzieci w Afryce będzie musiało pracować jak niewolnicy. Jak to możliwe? Poczytajcie.



Slow food to m.in. żywność lokalna, czyli taka, która nie jechała od producenta do konsumenta więcej niż 150 km. Nasze dzieciństwo to domowe obiady, przetwory na zimę, warzywa w ogródku, sezonowe przysmaki i na każdym rogu warzywniaki. Nikt nie myślał o świeżych pomidorach w grudniu czy ogórkach małosolnych w lutym. Proste, zwykłe posiłki były przepyszne: ziemniaki z prawdziwym masłem, twaróg, kwaśne mleko, jajko sadzone, mizeria – to wszystko miało smak.

Teraz nie ma na nic czasu. Po co uprawiać warzywa, po co gotować – jeśli wszystko możemy kupić? Globalne koncerty prześcigają się w pomysłach proste dania, które wystarczy podgrzać. Na półkach marketów leżą ugotowane makarony i ziemniaki, przepłatając się z „karmą” dla dzieci: śniadaniowe płat-

ki, jogurciki, woda smakowa i chipsy. Wszystko koniecznie opakowane w plastik.

Przesada? Niekoniecznie. 20–30-latkowie edukację żywieniową czerpią z reklam w telewizji. Przecież jeśli dbasz o dziecko, to dasz mu to, co najlepsze: mleczną „kanapkę” bogatą w wapń, albo masło „orzechowe” dla rozwoju intelektualnego. Przecież wszystko, co jest na półkach, zostało przebadane, dopuszczone do obrotu, a więc nie szkodzi. Kto by czytał skład zapisany małym druczkiem na etykiecie.

Większość produktów dostępnych w supermarketach wytwarzanych jest przez kilka globalnych koncernów. Krem orzechowy powstaje na bazie oleju palmowego, pozyskiwanego na rajskich wyspach Indonezji. Sęk w tym, że pod uprawę palm koncerny spaliły większość dżungli, a niemal cała światowa populacja orangutanów straciła swoje

## Jak skutecznie edukować i informować o odpadach?

W Polsce to gminy ponoszą pełną odpowiedzialność i konsekwencje za odbieranie odpadów komunalnych od mieszkańców i firm oraz zagospodarowanie ich zgodnie z prawem.

Przepisy są coraz bardziej rygorystyczne – do 2020 r. poziom recyklingu papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła będzie musiała osiągnąć każda gmina. W obecnym roku wynosi on 30%.

Dla władz gmin to prawdziwe wyzwanie. Nie uda się bez udziału „producentów” śmieci: mieszkańców, firm, instytucji itp. A to oni powinni być dobrze poinformowani o tym, na jakich zasadach odbierane są konkretne odpady, co robić z odpadami problemowymi (takimi jak leki, chemikalia i opakowania po nich, odpady wielkogabarytowe, odpady remontowe itd.), gdzie można oddać zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady budowlane, wreszcie co i na jakich zasadach jest przyjmowane przez Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów.

Mieszkańcy powinni mieć bezproblemowy dostęp do jasnych informacji potwierdzających sens codziennej segregacji – a więc ile odpadów każdego roku wytwarzają oraz jaki poziom recyklingu osiąga gmina.

Równie ważne informacje to wskazówki, jak można użytkować ponownie różne przedmioty – dla jednych niepotrzebne, a dla innych nadal użyteczne. Te wskazówki, w formie tablic i plansz, można umieścić choćby przy śmietnikach.

Taka edukacja, wykorzystująca proste, komunikatywne formy, jest nie tylko ustawowym obowiązkiem gminy, ale również daje szansę na bardziej ekologiczne podejście i większe zaangażowanie się mieszkańców w działania na rzecz czystego środowiska.

## Zajęcia pozaszkolne dla każdego ucznia



Taki jest plan Stowarzyszenia, które zaplanowało wsparcie finansowe dla osób i organizacji realizujących Program Edukacja Dla Doliny Baryczy. Do wzięcia jest jeszcze ok. 170 tys. zł z 300 tys. zł grantów na projekty przybliżające konsekwencje zmian klimatu.

Odnotowany od 2015 do 2018 ponad 22-procentowy wzrost uczestnictwa uczniów ze szkół Doliny Baryczy w zajęciach w ośrodkach edukacji pozaszkolnej można już z pewnością nazwać sukcesem Programu.

Wszyscy uczymy o Dolinie Baryczy – te słowa z satysfakcją powtarzają aktywni nauczyciele i edukatorzy, którzy swą pomysłowością wzbogacają lekcje i zajęcia treściami dotyczącymi obszaru Doliny Baryczy. Uczą nie tylko na przyrodzie, biologii czy historii, ale też na matematyce, językach obcych, plastyce, a nawet wychowaniu fizycznym. Rodzice, nauczyciele, a przede

wszystkim dzieci doceniają lekcje poza szkołą w nowoczesnych salach, tradycyjnych gospodarstwach czy na oznakowanych szlakach i ścieżkach.

Co zrobić by każdy uczeń choć raz w roku mógł uczestniczyć w takich zajęciach? Bariery są m.in. wysokie koszty. Z tego powodu Stowarzyszenie „PARTNERSTWO dla Doliny Baryczy” zaplanowało wsparcie udziału uczniów w ofercie ośrodków w postaci Grantów Edukacja dla Doliny Baryczy. Pierwsza edycja konkursu na Grant Edukacja dla Doliny Baryczy zakończyła się w czerwcu 2018 r. Z planowanych do wydania 160 000 zł udało się zebrać oferty orga-

# Przyszłość Programu



Odłowcy karpia, fot. Wojciech Lewandowski

## Smog to palący problem

Bez jedzenia ludzie są w stanie przeżyć miesiąc. Bez wody nawet tydzień. Bez powietrza nie dłużej niż kilka minut. Nikt nie odetnie nam dostępu do atmosfery ani nie wymieni na jej czystsza wersję, gdy pojawi się palący problem: smog.

Gdy dochodzi do skażenia żywności lub wody, odpowiednie służby są w stanie szybko wycofać wadliwą partię towaru z obrotu lub odciąć dostęp do wody. W przypadku powietrza na razie możemy najwyżej liczyć na informację o jego jakości.

### Skąd się bierze „polski smog”

Odpowiedź jest prosta: fatalne paliwo (przed wszystkim węgiel i drewno) wrzucamy do fatalnych pieców (zwanych kopcuchami) w niedocieplonych budynkach. Przy bezwietrznej pogodzie wiszące w powietrzu pyły przenoszą toksyczne substancje, takie jak np. benzo(a)piren.

Rocznie z powodu tej polskiej receptury umiera w kraju ok. 45 tysięcy osób, z czego aż 3 tysiące na Dolnym Śląsku. Konsekwencją złego powietrza są choroby serca, udary mózgu, nowotwory, przewlekłe zapalenia dróg oddechowych, alergię.

Jaki mamy wpływ na te przerażające statystyki? Możemy wymienić piec i paliwo lub podłączyć się do sieci ciepłowniczej, możemy przestać spalać śmieci, możemy docieplić dom. Ale są też sąsiedzi. Wielu nie stać na drogie instalacje lub gaz. Inni, których stać, nie chcą wydawać pieniędzy

na drogi opał, skoro mogą się ogrzać, o zgrozo, nawet zawartością własnego kubła na śmieci.

### Smog to problem społeczny

I jako taki wymaga solidarności społecznej oraz odpowiednich rozwiązań systemowych. Stąd zrodził się w Polsce ruch antysmogowy. Pod szyldem lokalnych „alarmów” (takich jak Dolnośląski Alarm Smogowy) zabiega o programy wymiany pieców, dopłaty do rachunków dla najuboższych, rozwój sieci ciepłowniczych, docieplenie „wampirów energetycznych”, działania kontrolne policji i straży miejskich oraz wiele innych działań. Członkowie alarmów to lekarze, nauczyciele, naukowcy, aktywiści, społecznicy.

Jednym z rezultatów alarmów są tzw. dolnośląskie uchwały antysmogowe (obowiązują od 1 lipca 2018 r.), które mają za zadanie stopniową eliminację najbardziej trujących paliw i instalacji.



fot. R. Lesisz

domy. Dlaczego? Bo my w Polsce kupujemy produkty z olejem palmowym. A przecież rośnie u nas rzepak, tylko rolnicy nie mają komu go sprzedać.

Ale to nie koniec historii. Krem orzechowy oprócz oleju palmowego potrzebuje, potrzebuje jeszcze kakao.

Skąd globalne koncerny biorą kakao? Z Wybrzeża Kości Słoniowej. Co nas to obchodzi? Powinno. Tam kakao jest najtańsze, bo do jego pozyskiwania „zatrudniane” są kilkuletnie dzieci, porywane z krajów ościennych.

Świat o tym wie, obiecał wybudować szkoły, zatrudnić dorosłych, płacić uczciwie – czyli wdrożyć procedury fair trade. Właśnie z tego powodu edukacja żywieniowa, tu na miejscu, jest niezbędna. Wszelkie aktywności, które zbliżą, skrócą łańcuch dostaw od producenta do konsumenta, zmieniają świat na lepsze. Dzieci i ich rodzice poznają pracę rolnika, który nie będzie musiał oddawać za bezcen swoich plonów, będą kupować lokalnie, warzywniaki przestaną upadać, aż wreszcie całe rodziny zaczną jeść lepiej i żyć zdrowiej. Dzieci uwielbiają zajęcia w terenie, są pełne entuzjazmu i to one są szansą, by przekonać swoich rodziców do zmiany nawyków zakupowych i żywieniowych.

**Emilia Chmura, Gospodarstwo Rolne Michał Sznajder**

nizacji pozarządowych na kwotę 129 560,00 zł. Granty zostaną przeznaczone na realizację wyjazdów w 2019 roku (lista szkół objętych wsparciem obok).

W planowaniu wyjazdów zależało nam, by uczniowie szkół z gmin dolnośląskich odwie-

Pula środków na Granty wynosi 320 tys. zł (2 konkursy po 160 tys.). O przyznanie grantu ubiegać się mogą osoby fizyczne lub organizacje pozarządowe współpracujące z placówkami edukacyjnymi realizującymi Program Edukacji dla Doliny Baryczy. Kwota na grant wynosi od 5000 do 8000 zł i stanowi nie więcej niż 80% kosztów dojazdów i biletów do ośrodków, których oferta znajduje się na stronie [www.edukacja.barycz.pl](http://www.edukacja.barycz.pl).

Nie wszystkie szkoły realizujące Program znalazły partnerską organizację, która w ich imieniu mogłaby wystąpić o grant. Mamy nadzieję, że do kolejnej edycji uda im się znaleźć lub powołać własną organizację i szkoły te również sięgną po granty. Niewykorzystana kwota zwiększa pulę kolejnego grantu. Termin naboru wniosków – wiosna 2019, realizacja wyjazdów w 2020 r.

## I ty masz wpływ na zmiany klimatu

Choć zmiany klimatu są procesem globalnym, to niektórym możemy przeciwdziałać, a do innych powinniśmy się przystosować. Nawet nie wiesz, jak poważny jest związek wyrzucania śmieci do lasu z równowagą biosfery.

Najwięcej zależy od decyzji na szczeblu międzynarodowym, a ochrona klimatu będzie możliwa dopiero wtedy, gdy porozumieją się rządy wszystkich krajów świata i wdrożą działania ochronne.

Ale wiele zależy od każdego z nas. Niby skutki indywidualnych decyzji wydają się znikome wobec wagi globalnego problemu. Ale jeśli działania podjęte zostaną przez każdego z nas, efekty będą zauważalne.

Każdy z nas jest konsumentem i od naszych decyzji zależy, jak rozwijać się będzie gospodarka, w tym również lokalni przedsiębiorcy. Dlatego tak ważna jest edukacja dotycząca świadomych zakupów (produkty lokalne), krótkie łańcuchy dostaw bezpośrednio od lokalnych producentów, zmniejszenie emisji gazów (nie wielkie trasy transportu) i ograniczenie powsta-

wania odpadów (świeże produkty, bez zbędnych opakowań), przyczyniających się do zachowania czystości środowiska.

Gminy wprowadziły już selektywną segregację odpadów. Każdy może je segregować przyczyniając się do recyklingu, czyli powtórnego wyko-



fot. Zofia Pietryka

rzystania surowców tj. papier, szkło, tworzywa i metal.

Jest jeszcze wiele do zrobienia w zakresie świadomego i właściwego segregowania. Niestety, złe nawyki i nieczytanie informacji od firm odbierających odpady skutkuje tym, iż mimo wspólnego wysiłku trzeba ponownie je selekcionować. Jest to kolejne wyzwanie edukacyjne, ważne staje się uczenie i uświadamianie, jak należy właściwie segregować, jakie są korzyści ekonomiczne i ekologiczne.

Zaśmieszczenie środowiska to kolejny problem. Każdy powinien pamiętać, żeby podczas wycieczki rowerowej, spaceru po lesie, spływu kajakowego po Baryczy nie zostawiać śmieci. Wystarczy włożyć do plecaka to, co przynieśliśmy. Nasza Dolina Baryczy, to piękna przyroda, tereny będące siedliskiem wielu zwierząt i roślin. Dbając o czystość środowiska, pomagamy zachować jej bioróżnorodność, co jest gwarancją zachowania równowagi biologicznej i w ten sposób pośrednio przeciwdziałania zmianom klimatu.

**Zofia Pietryka**

Prezes Stowarzyszenia

na rzecz Edukacji Ekologicznej „Dolina Baryczy”

dzi ośrodki działające po stronie wielkopolskiej i na odwrót. Ponadto wysoko oceniane były wnioski, które zaplanowały udział z tematyką przeciwdziałania skutkom zmiany klimatu.

Szczególnie zależy nam, by nauczyciele wybierając poszczególne oferty, zwracali uwagę na przygotowanie uczniów do udziału i utrwalenie zdobytej wiedzy, dlatego też będą mieli okazję do opracowania raportu z wykorzystania treści zajęć. Raporty zostaną zamieszczone jako inspiracja pod ofertami ośrodków.

## Lista placówek oświatowych objętych grantami na dojazdy z Edukacji 2018

### Gmina Milicz

Przedszkole Parafialne im. św. Feliksa z Cantalicio w Miliczu  
Szkoła Podstawowa im. Juliusza Słowackiego w Sułowie

### Szkoła Podstawowa nr 1 im. Mikołaja

Kopernika w Miliczu  
Szkoła Podstawowa nr 2 i Szkoła Muzyczna I Stopnia w Miliczu  
Szkoła Podstawowa w Nowym Zamku  
Szkoła Podstawowa we Wróblincu  
Szkoła Podstawowa we Wziąchwie Wielkim  
Technikum Leśne w Miliczu

### Gmina Cieszków

Szkoła Podstawowa w Cieszkowie

### Gmina Twardogóra

Brak szkół w grantach

### Gmina Żmigród

Powiatowy Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Żmigrodzie  
Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Żmigrodzie  
Szkoła Podstawowa im. ks. Jana Twardowskiego w Powidzku  
Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Barkowie  
Szkoła Podstawowa w Radziszku

### Gmina Odolanów

Szkoła Podstawowa im. Polskich Sportowców w Tarchałach Wielkich  
Szkoła Podstawowa w Uciechowie  
Zespół Szkół w Odolanowie

### Gmina Przygodzice

Przedszkole Publiczne w Jankowie Przygodzkim  
Szkoła Podstawowa im. M. Kopernika w Wysocku Małym  
Szkoła Podstawowa w Dębnicy  
Szkoła Podstawowa w Chynowej  
Szkoła Podstawowa w Przygodzickach

### Gmina Sośnice

Szkoła Podstawowa im. Powstańców Wielkopolskich w Bogdaju  
Zespół Szkół w Cieszynie  
Zespół Szkół w Granowcu  
Zespół Szkół w Pawłowic  
Zespół Szkół w Sośniach

### Gmina Krośnice

Zespół Szkół w Krośnicach



**CAMPUS**  
Domasławice  
sports and recreation

Campus Domasławice - miejsce przyjazne Dzieciom oraz Dorosłym. Zapraszamy do skorzystania z oryginalnych warsztatów o różnorodnej tematyce. Infrastruktura ośrodka - park linowy, boiska, quady, lasy, restauracja - to idealne miejsce do nauki oraz odpoczynku.

Kontakt:  
tel. 784 810 499

[www.domaslawice.pl](http://www.domaslawice.pl) [facebook.com/domaslawice](https://facebook.com/domaslawice)



**FOLWARK JEŹDZIECKI JURAND**

**Oferta edukacyjna - „Wychodzimy z tawek”**

**DLA KOGO?** Zajęcia i warsztaty dla szkół i przedszkoli. Z nami poznasz „Las od podszewki - warstwy lasu”, „Co w trawie piszczy? Mieszkańcy lasu i ich tajemnice” „Bezpieczne grzybobranie” „Bądź mądry dla planety - segregacja śmieci to pestka” „Zrównoważony rozwój na co dzień” „Świat kształtów - Czyj to liść” - Rozpoznajemy liście.

**Na czym nam zależy?** Na mitej atmosferze, na pracy w grupach kontakcie z naturą od najmłodszych lat.



Bliski kontakt z przyrodą  
Wspólne smażenie kiełbasek  
W zgodzie z tradycją - mini muzeum maszyn rolniczych

Przygodziczki 64, 63-421 Przygodzice  
[www.folwarkjurand.pl](http://www.folwarkjurand.pl)  
biuro@folwarkjurand.pl  
tel. +48 512392243, 601623729



## CENTRUM EDUKACJI EKOLOGICZNEJ I KRAJOZNAWSTWA „SALAMANDRA” w MYŚLIBORZU

Myślibórz 11, 59-411 Paszowice  
tel./fax: 76 870 80 02

Centrum jest ośrodkiem edukacyjnym Dolnośląskiego Zespołu Parków Krajobrazowych. Dysponuje bazą edukacyjną i noclegową z 46 miejscami noclegowymi. Obiekt przystosowany dla osób niepełnosprawnych. Do dyspozycji uczestników zajęć: kuchnia, jadalnia-świetlica, sala wykładowa z 70 miejscami oraz sala rekreacyjna.

Przy obiekcie znajduje się wigmaw, boisko sportowe oraz motylarnia. Funkcjonuje tu również Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt.

Na terenie ośrodka odbywają się zajęcia stacjonarne w salach przyrodniczych oraz laboratoryjnych, a także zajęcia terenowe na obszarze Parku Krajobrazowego „Chełmy” i rezerwatu przyrody „Wąwóz Myśliborski”.

**Inne placówki DZPK realizujące edukację przyrodniczą:**

- ▶ Centrum Bioróżnorodności w Miliczu, ul. Kolejowa 10, Milicz, tel. 509 760 981.
- ▶ Izba Edukacji Leśnej – siedziba Nadleśnictwa Łądek Zdrój, Strachocin 42, Stronie Śląskie, tel. 509 761 079.
- ▶ Baza edukacji przyrodniczej – Piotrowice, Piotrowice 89, Przemków, tel. 76 831 09 24.
- ▶ Ośrodek Edukacji Ekologicznej, ul. Kamiennogórska 2, Jelenia Góra, tel. 75 755 37 35.

## ZAJĘCIA EDUKACYJNE GMINNEGO OŚRODKA KULTURY W PRYGDZICACH

**ZAJĘCIA FOTOGRAFICZNE**  
zorganizowane grupy uczniów od 5 do 20 osób;  
czas trwania: 3 godziny

**ZAJĘCIA TERENOWE**  
„Obejrzyjmy z bliska naszych skrzydlatych przyjaciół”  
zorganizowane grupy uczniów od 10 do 30 osób;  
czas trwania: 2-3 godziny

**OBSERWACJE PTAKÓW**  
„Ogólnodostępny Karmnik Edukacyjny”  
Obserwacje ptaków przy karmniku w okresie zimowym.  
Zorganizowane grupy uczniów od 5 do 25 osób;  
czas trwania: 45 minut

Szczegółowe informacje o ofercie:  
Gminny Ośrodek Kultury  
ul. Wrocławska 52, 63-421 Przygodzice  
tel. 62 592-70-11 e-mail: [gokp@osw.pl](mailto:gokp@osw.pl)  
[www.edukacja.barycz.pl](http://www.edukacja.barycz.pl)



Zachęcamy również do skorzystania z naszej oferty kulturalnej dostępnej na stronie [www.gokprzygodzice.pl](http://www.gokprzygodzice.pl)

Włodzimierz Ranoszek


## Bajkowa Dolina Baryczy

Spokojnie na zryw bajkowe postacie z Doliny Baryczy...

**Włodzimierz Ranoszek**  
**USŁUGI PRZEWODNICZKIE**

- ✓ oferuje dla grup w każdym wieku niecodzienną grę miejską Bajkowa Dolina Baryczy, nawiązującą do opowieści i legend Doliny Baryczy z udziałem animatorów w bajkowych strojach, łączącą w sobie dobrą zabawę i edukację
- ✓ birdwatching w Dolinie Baryczy
- ✓ przewodnictwo i organizacja wycieczek: Wrocław – Dolny Śląsk – Sudety
- ✓ opowieści z lirą korbowa, oprowadzanie w stroju historycznym i z udziałem aktorów
- ✓ prelekcje na temat przyrody i historii regionu

więcej: [www.wranoszek.pl](http://www.wranoszek.pl)  
tel. 605 619 956


**M. SZNAJDER**  
GOSPODARSTWO ROLNE  
Kiszzone warzywa z Doliny Baryczy

Gospodarstwo Rolne Michała Sznajdera  
zaprasza  
grupy, szkoły i przedszkola, dzieci i dorosłych na wyjątkowe zajęcia:

- warsztaty kiszenia ogórków, kapusty i buraczków
- przygotowywanie pysznych surówek z warzyw świeżych i kiszonych
- wykopki ziemniaków, łuskanie bobu i zbieranie ogórków.

Do tego:

- spacer po polu kukurydzy, ognisko, gry i konkursy na świeżym powietrzu.



Zajęcia kulinarne w wiejskiej świetlicy w Karnicach koło Żmigrodu.

tel. 609 630 221  
e-mail: [biuro@sznajder.agro.pl](mailto:biuro@sznajder.agro.pl)  
[www.sznajder.agro.pl](http://www.sznajder.agro.pl)

Dla przedszkolaków

**Tematy lekcji:**  
Nasza zagroda.  
Co w trawie piszczy?  
W stumilowym lesie.

Dla klas I-III i IV-VI

**Tematy lekcji:**  
Owady mikrokosmos.  
Leśne kapelusze.  
Z wizytą na wsi.  
Skarby Lasu.  
Poznajemy ptaki wokół nas.

Tylko u nas warsztaty  
„Małego Piekarza”  
Zostań prawdziwym  
piekarzem i dowiedz się  
w czym tkwi tajemnica  
pysznego domowego  
chlebka. Własnoręcznie  
wyrób swój mały  
bochenek i zabierz go  
do domu, by pochwalić  
się rodzicom ;)

**Warsztaty  
z produktem  
lokalnym**

Zapraszamy na naszą stronę:  
[www.gorecznik.pl](http://www.gorecznik.pl)

Odwiedź nas na Facebooku:  
<https://www.facebook.com/kompleksgorecznik>



Marzyliście kiedyś, by kapelusze grzybów były tak wielkie, by schować się pod nimi jak krasnale? Teraz możecie to zrobić! Jedyny w Wielkopolsce Atlas Grzybów Polskich z gigantycznymi grzybami jadalnymi i trującymi.



Zagrody ze zwierzętami, a w nich: strusie, kozy czy kuczki oraz wiele innych ciekawych gatunków. Nakarm je razem z nami, jesteśmy blisko przyrody.



Skąd się bierze mleko? Nasza krowa sprawi, że Dzieci nie będą już miały wątpliwości. Tylko u nas Krowa Mučka, którą bez strachu możesz doić.



Owady są zwierzętami, które odniosły największy sukces ewolucyjny - to pierwsze zwierzęta lądowe, a ich rola dla współczesnego ekosystemu jest nieoceniona. Koniecznie sprawdźcie jak wyglądają czułki biedronki, szczytce skorka pospolitego i aparat gębowy mrówki powiększone kilkaset razy! Te i wiele innych ogromnych owadów czeka na Was i zdradzi Wam o sobie niejedną tajemnicę!



## WARSZTATY FILMOWE Z EDUKACJĄ REGIONALNĄ I PRZYRODNICZĄ

organizowane przez Stawy Milickie SA we współpracy z Dolnośląskim Zespołem Parków Krajobrazowych

### WARSZTATY FILMOWE OBEJMUJĄ:

- edukację przyrodniczą (formy ochrony i zasady obserwacji przyrody)
- naukę pracy z kamerą i mikroskopem cyfrowym
- filmowanie i montaż filmów przyrodniczych

Kontakt:

e-mail: [rezerwacje@stawymilickie.pl](mailto:rezerwacje@stawymilickie.pl)

[WWW.STAWYMILICKIE.PL](http://WWW.STAWYMILICKIE.PL)

# Najlepsi z najlepszych w naszych rankingach

## Zasoby najpierw w wersji beta

Nauczyciele z każdym rokiem nabywają coraz więcej doświadczeń w zamieszczaniu materiałów w serwisie edukacja.barycz.pl. Oprócz konspektów zajęć publikowane są pomysły na konkursy, gotowe teksty dyktand czy instrukcje wykonania prac plastyczno-technicznych.

Nauczyciele z reguły publikują swe projekty po wcześniejszym wykorzystaniu ich podczas zajęć, sprawdzając, czy zaproponowana formuła spodoba się uczniom. Jak powiedzieliby informatycy, przechodzą one testy w wersji beta.

Udział w Programie jest również budujący dla naszego grona pedagogicznego – często współpracujemy ze sobą, konsultując wartość swoich publikacji. Nauczyciele w swoich materiałach edukacyjnych reklamują ścieżki rowerowe, ścieżki edukacyjno-przyrodnicze, zabytki i atrakcje przyrodnicze gminy Twardogóra. Często umieszczane zasoby prezentują też sposoby wykorzystywania regionalnych pomocy edukacyjnych (puzzli, tekstów legend, gier dydaktycznych) na zajęciach.

**Bożena Holubka**, Szkoła Podstawowa nr 2 w Twardogórze

| MIEJSCE | NAJAKTYWNIJSI W ZAMIESZCZANIU ZASOBÓW W SERWISIE                | GMINA      |
|---------|---|------------|
| 1.      | Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II w Twardogórze          | Twardogóra |
| 2.      | Przedszkole Parafialne im. św. Feliksa z Cantalicio             | Milicz     |
| 3.      | Szkoła Podstawowa im. Polskich Sportowców w Tarchalach Wielkich | Odolanów   |

## Sieć jak kopalnia

Dzięki udziałowi w Programie wzmacnia się wśród uczniów poczucie tożsamości lokalnej i przywiązanie do regionu, o którym coraz więcej wiedzą. Dzięki konkursom uczniowie stają się również bardziej kreatywni, a także potrafią integrować się przez wspólnie wytyczone działania.



Uczniowie szkoły w Raczykach odbierają nagrody w ramach WIE

Udział naszej szkoły w Programie Edukacja dla Doliny Baryczy jest dla uczniów przede wszystkim kopalnią wiedzy o regionie, w którym mieszkają. A tę wiedzę czerpią z różnych gier o Dolinie Baryczy, map, książek, konkursów czy portalu edukacyjnego.

**Maria Stolarek**,

Szkoła Podstawowa w Raczykach

| MIEJSCE | NAJAKTYWNIJSI W ZAJĘCIACH SIECIUJĄCYCH                  | GMINA       |
|---------|---|-------------|
| 1.      | Szkoła Podstawowa w Raczykach                           | Odolanów    |
| 2.      | Szkoła Podstawowa w Nowym Zamku                         | Milicz      |
| 3.      | Szkoła Podstawowa im. Polskich Olimpijczyków w Dębniczy | Przygodzice |

## S.O.S Planeta, czyli Inteligencja Wieloraka atakuje

Programy edukacyjne KOM są oparte na teorii Inteligencji Wielorakich. Wspieramy w ten sposób słabiej rozwinięte obszary aktywności. Jak to działa? Dajemy szansę sprawdzenia się w grupie i w zadaniach indywidualnych. Pobudzamy do aktywności ruchowej i artystycznej. Stawiamy wyzwania językowe oraz matematyczno-logiczne. Uwrażliwiamy na przyrodę i historię sztuki. Wciągające gry, zabawy i warsztaty, których fabuły wypełnione są szeroko pojętą wiedzą praktyczną, integrują, uczą współpracy, inspirować do krytycznego myślenia i kreatywnego działania. Dają dzieciom poczucie własnej wartości i siłę sprawczości. Motywują, wciągając uczestników w magiczny świat dziecięcej wyobraźni.

Wspieramy naszymi narzędziami ministerialną podstawę programową. Rok szkolny 2018/2019 otwieramy trzema nowymi ekologicznymi programami „S.O.S Planeta”. Scenariusz: jest rok 2050, właśnie zebrało się najważniejsze globalne forum poświęcone światowej polityce klimatycznej United Nations Climate Conference (UNCC) w Los Angeles. Eksperti z całego świata za chwilę wybiorą skład ekipy badawczej, która wyruszy z naukową ekspedycją do Doliny Baryczy. Wyruszy ona jako jedynej na świecie – nie ogarnięta kłęską ekologiczną...

| MIEJSCE | NAJAKTYWNIJSZE OŚRODKI KOMERCYJNE      | GMINA  |
|---------|--|--------|
| 1.      | Kreatywny Obiekt Multifunkcyjny        | Milicz |
| 2.      | HAGRO Hanna Jankowska                  | Milicz |
| 3.      | Centrum Edukacyjno-Turystyczne Naturum | Milicz |

## Quo vadis Programie, czyli badanie aktywności



Zajęcia w KOM, Milicz

Żeby Program był maksymalnie pożyteczny, potrzebne są informacje zwrotne. Jak przebiega jego realizacja, jak są używane pomoce edukacyjne, jak często szkoły korzystają z zajęć ośrodków oraz – i to może najważniejsze – w jakim stopniu uczestnicy się integrują: biorą udział w regionalnych konkursach, przez co bardziej się poznają.

Każdy uczestnik co miesiąc składa krótkie sprawozdania ze swojej działalności w ramach Programu. Po co to wszystko? Dla lepszego zrozumienia mechanizmów, tendencji, przyszłości

Programu. Bo to WY wyznaczą trendy, pokazując, co trzeba poprawić.

Przykład? Z rozmów z nauczycielami wynikało, że regionalne pomoce edukacyjne były bardzo potrzebne, są wykorzystywane, choć z roku na rok zauważamy lekki spadek – stąd krótki konkurs Małych grantów na nowe gry, skojarzony z ważkim tematem przeciwdziałania skutkom klimatu w regionalnym wymiarze.

**Anna Urbańczyk**, Koordynator Programu Edukacja

## Nie ma to jak lekcje z ekspertami

Edukacja ekologiczna jest od wielu lat jednym z priorytetów naszej szkoły. Uczniowie często korzystają z materiałów edukacyjnych, angażują się w akcje ekologiczne, chętnie biorą udział w konkursach przyrodniczych i zajęciach prowadzonych przy współudziale ornitologów, leśników czy innych zaangażowanych znawców przyrody.

Szkoła organizuje również wyjazdy do ośrodków edukacji, co pozwala dzieciom lepiej poznawać swoją małą ojczyznę, pogłębiać wiedzę na temat regionu. Szczególnie cenne dla uczniów są zajęcia i wyjazdy organizowane we współpracy z Dolnośląskim Zespołem Parków Krajobrazowych i Stowarzyszeniem

na rzecz Edukacja dla Doliny Baryczy”. To doskonałe metody, by pokazać uczniom bogactwo i piękno Doliny Baryczy oraz uświadomić konieczność dbania o środowisko.

**Stanisława Łuczak**,

Szkoła Podstawowa w Nowym Zamku

| MIEJSCE | NAJAKTYWNIJSI W KORZYSTANIU Z OŚRODKÓW EDUKACYJNYCH    | GMINA      |
|---------|--|------------|
| 1.      | Szkoła Podstawowa w Nowym Zamku                        | Milicz     |
| 2.      | Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II w Twardogórze | Twardogóra |
| 3.      | Zespół Szkół w Odolanowie                              | Odolanów   |

## Tak opłaca się współpraca

Centrum Bioróżnorodności Doliny Baryczy gości rocznie 2–3 tysiące przedszkolaków, uczniów i dorosłych. Z bezpłatnych zajęć korzystają głównie lokalne szkoły, ale nie brakuje chętnych z dalszych okolic Dolnego Śląska. Powody? Bezpośredni kontakt z naturą oraz oferta zgodna z podstawą programową edukacji przyrodniczej.

Na obszarze Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy” zajęcia o tematyce ekologicznej odbywają się od 20 lat, jednak zakres możliwości znacznie się poszerzył, gdy Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych (DZPK) nawiązał współpracę ze Stowarzyszeniem „Partnerstwo dla Doliny Baryczy” oraz wynajął od Fundacji na Rzecz Ziemi Milickiej budynek nad zalewem w Miliczu, w którym mieści się Centrum Bioróżnorodności.

Zajęcia poprzedzone są prelekcją multimedialną, a następnie realizowane na wybranej ścieżce w rezerwacie „Stawy Milickie” lub w lesie.

Centrum jest wyposażone w lornetki, mikroskopy, komputery, telewizor, kamery cyfrowe, gry planszowe i wydawnictwa. Salę wykładową, która mieści do 60 osób, wzbogaca stała ekspozycja fotograficzna oraz preparaty zwierząt (ssaki i ptaki) występujących w Dolinie Baryczy.

**Cezary Tajer**, DZPK o/Milicz

| MIEJSCE | NAJAKTYWNIJSZE OŚRODKI NIEKOMERCYJNE  | GMINA  |
|---------|---|--------|
| 1.      | Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych, Centrum Bioróżnorodności Dolina Baryczy | Milicz |
| 2.      | Centrum Edukacji LKP – Dom Drzewa   | Milicz |
| 3.      | Centrum Edukacji Ekologicznej przy PCEiPP w Miliczu                               | Milicz |

## Nasze babcie, nasi dziadkowie

Oferta programu „Edukacja dla Doliny Baryczy” wrosła mocno w całą gamę zajęć proponowanych przez Bibliotekę. Przez cały rok dzieci uczestniczące w spotkaniach bibliotecznych, zarówno tych szkolnych, jak i rodzinnych, miały stały dostęp do programowych pomocy edukacyjnych. Największą popularnością cieszyły się w tym roku szkolnym zajęcia z głośnym czytaniem legend i bajek oraz układaniem puzzli. Biblioteka w Twardogórze od dwóch lat uczestniczy w organizacji Wyjątkowych Inicjatyw Edukacyjnych. W 2017 roku testowaliśmy tę formę współpracy ze szkołami. Biblioteka od lat działa na polu „międzypokoleniowości”. Staramy się organizować granty, spotkania, wycieczki, głośne czytania w taki sposób, aby zbliżać pokolenia. Dlatego tym roku przystąpiliśmy do realizacji dwóch WIE o tym, jak żyło się w Dolinie Baryczy przed kilkudziesięcioma laty. To projekty adresowane zarówno do seniorów, jak i ich wnuków – uczniów szkół, którzy zdobywali informacje przy współpracy swoich dziadków i babć.

W latach 2018–2020 w gminie Twardogóra będzie realizowany „Wieloletni program edukacji ekologicznej” mający na celu uświadomienie mieszkańcom m.in. konieczności segregowania odpadów. Biblioteka będzie w nim odpowiedzialna za organizację dwóch konkursów ekologicznych w ciągu roku.

| MIEJSCE | NAJAKTYWNIJSZE OŚRODKI PROJEKTOWE  | GMINA      |
|---------|--|------------|
| 1.      | Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy im. Władysława Stanisława Reymonta w Twardogórze | Twardogóra |
| 2.      | Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji Ekologicznej  | Milicz     |
| 3.      | Fundacja Doliny Baryczy  | Milicz     |